

*С. Е. Сардак,
д. е. н., доцент, професор кафедри економіки та управління національним господарством,
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЕОЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГЛОБАЛЬНОЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

*S. Sardak,
D.Sc. (Economics), Associate Professor, Professor Department of Economics and National Economy Management,
Oles Honchar Dnipropetrovsk National University*

THE TRANSFORMATION OF GEO-ECONOMIC INTERESTS OF GLOBAL MACROECONOMIC POLICY SUBJECTS

У статті розглянуто глобальну проблематику розвитку світової економіки й ідентифіковано глобальні загрози, проблеми, виклики, тенденції та суб'єкти. Визначено, що традиційна макроекономічна політика у ХХІ столітті перетворюється на глобальну макроекономічну політику, яка визначається переважно зовнішньодержавними факторами впливу. Враховуючи суттєві відмінності потенціалів країн констатується, що гео економічні інтереси суб'єктів глобальної макроекономічної політики зараз мають індивідуально-державне спрямування залежно від їх ресурсних можливостей, збалансовані регуляторною системою міжнародного права та координуються міжнародними організаціями. Прогнозується, що трансформація гео економічних інтересів суб'єктів глобальної макроекономічної політики відбудеться від індивідуально-державного спрямування до цивілізаційно-спрямованих, а з 2030 року до глобально-спрямованих за двома прогнозованими сценаріями — глобально-уніфікованим або глобально-полярним, які характеризуватимуться різними ціннісними орієнтаціями та функціональними діями.

In article it was reviewed global issues of the world economy and it was identified global threats, problems, challenges, trends and subjects. It was determined that traditional macroeconomic policy in the twentieth century transforming into the global macroeconomic policy, which is determined mainly by extra factors of influence. Given the significant differences of countries potentials, it is stated that geo-economic interests of global macroeconomic policies now have individual state direction depending on their resources capabilities, they are balanced by regulatory system of international law and coordinated by international organizations. It is predicted that the transformation of geo-economic interests of the global macroeconomic policies subjects will take place from the individual state direction to civilization directional, and from 2030 year to globally-oriented by two predicted scenarios — the globally-unified or globally-polar, which will be characterized by different value orientations and functional actions.

Ключові слова: трансформація, гео економічні інтереси, глобалізація, держава, макроекономічна політика.

Key words: transformation, geo-economic interests, globalization, state, macroeconomic policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Перебуваючи у полі глобально-системного впливу, на початку ХХІ століття держава залишається впливовим суб'єктом розвитку світової економіки і виступає головним гарантом забезпечення гідних умов життєдіяльності своїх громадян, відтворення їх працездатності та розвитку особистості [1]. Але потенціали держав суттєво відрізняються і їхня роль поступається численним глобальним та національним суб'єктам. У цьому аспекті починає актуалізуватись важливе науково-практичне завдання ідентифікації гео економічних інтересів міжна-

родних та національних акторів й визначення трансформаційних змін у ціннісних орієнтаціях та функціональних діях.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У наукових публікаціях Я.А. Жаліло [2], М.З. Згуровський [3], Л.О. Кібальник [4], Д.Г. Лук'яненко [5], І.Й. Малий [6], А.Г. Савченко [6] ґрунтовно дослідили аспекти формування макроекономічної політики і гео економічних інтересів. Але слід зазначити обмеженість

Рис. 1. Визначальні фактори формування глобальної макроекономічної політики

Джерело: складено автором [1].

уваги авторів вищенаведених публікацій щодо прогнозів майбутньої трансформації гео економічних інтересів національних економічних суб'єктів під впливом глобальних детермінантів.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є формалізація сценаріїв трансформації гео економічних інтересів суб'єктів глобальної макроекономічної політики у XXI столітті. Цілями статті є: характеристика глобальної проблематики розвитку світової економіки, визначення відмінностей потенціалів країн, прогнозування визначальних майбутніх змін у динаміці світового розвитку. Для досягнення поставленої мети застосовано загальнонаукові методи теоретичного узагальнення, порівняння, групування, методи комплексного та структурного аналізу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В умовах глобалізації, при формуванні спільного простору у сферах політики, економіки, культури, виробництва й обміну, розвиток держав усе більше починає залежати від впливу зовнішніх факторів. Під впливом глобальних загроз, проблем, викликів, тенденцій та суб'єктів впливу традиційна макроекономічна політика (яка визначалася переважно внутрішньодержавними факторами) характерна для XX століття, у XXI столітті перетворюється на глобальну макроекономічну політику (яка визначається переважно зовнішньодержавними факторами), що номінально спрямована на забезпечення гідних умов життєдіяльності своїх громадян, відтворення їх працездатності та розвитку особистості (рис. 1).

Вплив вищенаведених факторів поступово змінюють гео економічні інтереси суб'єктів глобальної макроекономічної політики. Наприклад, асиметрія глобального розвитку продовжує поглиблення соціально-економічної нерівності, прискорює розрив між центром і периферією, формує виникнення надбагатого класу "глобалів" та просторово замкнених "локалів" і унаслідок цього відбувається формування нового стану суспільства із соціально-економічною диференціацією, страти-

фікацією та кластеризацією, що закладає підґрунтя для майбутніх проблем розвитку людства у вигляді насильницького перерозподілу власності та влади, а також зростання масштабів світових економічних криз і кризових демографічних явищ [5].

Мільярд чоловік не мають доступу до чистої питної води, 1,6 млрд живуть без електрики, 3 млрд позбавлені належних засобів санітарії; 20 % населення планети недостатньо харчується, а 1 мільярд осіб неписьменні; в умовах крайньої злиденності при доході менше ніж 1,25 дол. на добу у 2005 р. перебувало 1,4 млрд чоловік, а у 2015 р. їх кількість прогнозується на рівні 920—970 млн, практично кожна четверта дитина молодше п'яти років зараз відстає у вазі через відсутність їжі потрібної кількості і якості, брак води, відсутність санітарно-гігієнічних умов і

медичних послуг, а також неправильне харчування і догляд; відмінність у прибутках між найбагатшими й найбіднішими країнами визначалася співвідношенням 72: 1, троє найзаможніших людей Землі мають капітали, які перевищують статок 47 бідних країн світу, 475 найзаможніших осіб контролюють капітали половини всього людства, співвідношення між однією п'ятою найбагатшої й однією п'ятою найбіднішої частинами населення Землі досягло 1: 75, розрив між найзаможнішою й найбіднішою групами людей на Землі за рівнем життя протягом останніх 20 років зріс майже в десять разів [1; 3; 5; 7].

ТНК контролюють понад 50 % світового промислового виробництва, 67 міжнародної торгівлі, понад 80 патентів і ліцензій на нову техніку, технології та ноу-хау, майже 90 % прямих іноземних інвестицій; переміщення лише 1—2 % маси грошей, що перебувають у їх володінні, цілком здатне змінити паритет національних валют; економічні можливості великих ТНК порівняні з ВВП середніх держав (ринкова капіталізація окремих ТНК перевищує 500 млрд дол., а щорічні обсяги продажів становлять 150—200 млрд дол.) [8]. Менше ніж 1 % корпорацій фактично являють собою ядро глобальної економічної гіперструктури, яка контролює половину світової економіки; капітал мільярдерів-власників у США складає 10 % ВВП, в Китаї — 2,6, в Росії понад 10, а в Україні — 37% [5, с. 27]. Наприкінці першого десятиліття XXI ст. налічувалося близько 82 тис. ТНК, що мали 810 тис. зарубіжних філій і завдяки 90 % обсягу прямих іноземних інвестицій у світі й вони суттєво впливали на стан національних економік [9]. Більш того, у 2012 р. загальна вартість активів ТНК зросла до 87 трлн дол. (що на 15 трлн більше світового ВВП), а зайнятість складала 72 млн чоловік, що відповідає 2,2 % від загальної кількості працюючих у світі; серед 100 найбільших національних економік світу тільки 60 були економічно суверенними від ТНК (наприклад, доходи найбільшої американської ТНК ExxonMobil, в якій зайнято всього близько 77 тис. чоловік, у 2012 р. склали 453 млрд дол., що було в 2,5 разів більше розміру ВВП України) [10].

Враховуючи суттєві відмінності потенціалів країн за домінуючою релігією, площею, обсягом природних ресурсів і їх якістю, формаційним підходом, формою прав-

ління, економічним станом, чисельністю населення, етнічно-національним складом і рівнем життя населення, державним устроєм, політичною структурою, ідеологічною орієнтацією, станом соціально-економічного розвитку тощо [1], можна констатувати, що геоekonomічні інтереси суб'єктів глобальної макроекономічної політики зараз мають індивідуально-державне спрямування залежно від їх ресурсних можливостей і збалансовані регуляторною системою міжнародного права та координуються міжнародними організаціями.

За нашою думкою, з часом, при загостренні глобальної проблематики розвитку людства (рис. 1), головною рисою відмінностей геоekonomічних інтересів суб'єктів глобальної макроекономічної політики буде різновекторність ціннісних орієнтацій, що викличе різнеспрямованість функціональних дій. У найближчі десять-п'ятнадцять років відмінності глобальної макроекономічної політики держав будуть більш унормованими у межах цивілізацій, тобто стануть цивілізаційно-спрямованими. І цьому сприятиме продовження поточного формату відносин у наявних регіональних угрупованнях, блоках, формах міжнародного поділу праці, науково-технічного обміну, а також локальних військових конфліктах.

Автором прогнозується, що посилювані в епоху глобалізації суттєві міжкраїнові, міжрегіональні та міжцивілізаційні відмінності у світогляді, владних мотиваціях, економічних і соціальних пріоритетах та стандартах, рівнях якості життя обумовлять загострення наявних та появу нових диспропорцій і, відповідно, суперечностей. За авторськими розрахунками у 2030 році людство вступить до нового періоду глобальної динаміки розвитку із якісно новим характером суспільних відносин, умовами людської життєдіяльності, інтересами і потребами [1]. Відповідно можна припустити, що геоekonomічні інтереси суб'єктів глобальної макроекономічної політики будуть глобально-спрямованими. При позитивному розвитку суспільства і еволюційному формуванні глобальної системи координації розвитку людських ресурсів, трансформація геоekonomічних інтересів переважної більшості держав зазнає позитивістської спрямованості й буде глобально-уніфіковано спрямованою, а інші залишаться у натурально-позацівілізаційному стані життєдіяльності. При негативному розвитку суспільства (поширення регіональних і виникнення глобальних катаклізмів, війн, конфліктів тощо) трансформація геоekonomічних інтересів переважної більшості держав зазнає регресивістської спрямованості й буде глобально-полярно спрямованою у ціннісних орієнтаціях "домінування" і "виживання" й відповідно функціональних діях "утримання й контролю ресурсів" і "доступу до ресурсів", а осередки людської життєдіяльності зазнають маргінальної розпорошеності.

ВИСНОВКИ

Під час проведеного дослідження визначено, що на початку XXI століття макроекономічна політика країн набула глобального характеру внаслідок посилення впливу глобальних факторів впливу. Подальша динаміка суспільного розвитку поступово трансформуватиме геоekonomічні інтереси суб'єктів глобальної макроекономічної політики від індивідуально-державного спрямування до цивілізаційно-спрямованих, а з 2030 року до глобально-спрямованих за двома прогнозованими сценаріями — глобально-уніфікованим або глобально-полярним, які характеризуватимуться різними ціннісними орієнтаціями та функціональними діями. Перспективним напрямом подальших досліджень у цій сфері є визначення індивідуальних форм оптимізації глобальної макроекономічної політики у країнах.

Література:

1. Сардак С. Е. Глобальна регуляторна система розвитку людських ресурсів: дис... д-ра ек. наук: 08.00.02 / Сардак С. Е.; ДНУ ім. О. Гончара. — Д., 2013. — 586 с.

2. Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська, А. П. Павлюк [та ін.]. — К.: НІСД, 2013. — 120 с.

3. Аналіз сталого розвитку — глобальний і регіональний контексти: моногр. / Міжнар. рада з науки (ICSU) [та ін.]; наук. кер. М. З. Згуровський. — К.: НТУУ КПІ, 2010. — Ч. 1. Глобальний аналіз якості та безпеки життя людей. — 252 с.

4. Кібальник Л. О. Економічні інтереси в системі геоekonomіки / Л. О. Кібальник // Сталій розвиток економіки. — 2013. — № 1. — С. 38—42.

5. Глобальное экономическое развитие: тенденции, асимметрии, регулирование: моногр. / Д. Лукьяненко, В. Колесов, А. Колот, Я. Столярчук [и др.]; под науч. ред. профессором Д. Лукьяненко, А. Поручника, В. Колесова. — К.: КНЭУ, 2013. — 466 с.

6. Макроекономічна політика [Електронний ресурс]: навч. посіб. / І. Й. Малий, А. Г. Савченко, В. С. Волощенко; за заг. ред. І. Й. Малий; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". — К.: КНЕУ, 2013. — 436 с.

7. World Development Report 2010. — Access mode: <http://www.worldbank.org/wdr>. — Title from screen.

8. Самофалов В. Глобальний виклик транснаціональних корпорацій / В. Самофалов // Дзеркало тижня. — 2009. — № 37. — С. 2—3.

9. Шабаліна Л. Аналіз впливу транснаціональних корпорацій на економіку України / Л. Шабаліна, М. Корнейченко // Економіка. — 2012. — № 3. — С. 59—64.

10. Кузнецов А. Страна в объятиях транснационального капитала / А. Кузнецов // Foreign Affairs chronicles. — 2013. — № 1. — С. 146—152.

References:

1. Sardak, S. E. (2013), "Global Regulatory System of Human Resources Development", Abstract of D.Sc. (Economics). dissertation, World Economy and international economic relations, Oles Honchar Dnipropetrovsk National University, Dnipropetrovsk, Ukraine.

2. Zhalilo, Ya. A. Pokryshka, D. S. Belins'ka, Ya. V. and Pavliuk, A. P. (2013), Perspektivy ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobal'noi makroekonomichnoi nestabil'nosti [Prospects of Ukraine's economy amid the global economic turbulence], NISD, Kyiv, Ukraine.

3. Zghurovs'kyj, M. Z. (2010), Analiz staloho rozvytku — hlobal'nyj i rehional'nyj konteksty [Analysis of sustainable development — global and regional contexts], NTUU KPI, Kyiv, Ukraine.

4. Kibal'nyk, L. O. (2013), "Economic interests in the system of geoeconomics", Stalyj rozvytok ekonomiky, vol. 1, pp. 38—42.

5. Luk'ianenko, D. Kolesov, V. Kolot, A. and Stolyarchuk, Ya. (2013), Global'noe jekonomicheskoe razvitie: tendencii, asimetrii, regulirovanie [Global economic development: trends, asymmetries, regulation], KNEU, Kyiv, Ukraine.

6. Malyj, I. J. Savchenko, A. H. and Voloschenko, V. S. (2013), Makroekonomichna polityka [Macroeconomic policy], KNEU, Kyiv, Ukraine.

7. The official site of The World Bank (2015), "World Development Report 2010", available at: <http://www.worldbank.org/wdr> (Accessed 10 July 2015).

8. Samofalov, V. (2009), "Global challenge multinational corporations", Dzerkalo tyzhnia, vol. 37, pp. 41—45.

9. Shabalina, L. (2012), "Analysis of the impact multinational corporations on the economy of Ukraine", Ekonomika, vol. 3, pp. 59—64.

10. Kuznecov, A. (2013), "The country is in the arms of transnational capital", Foreign Affairs chronicles, vol. 1, pp. 146—152.

Стаття надійшла до редакції 14.07.2015 р.